

Bihevioralna ekonomija

Šta je to?

Bihejvioralna ekonomija mogla se zvati i:

- Ekonomska psihologija
- Psihologija odlučivanja
- Eksperimentalna epistemologija

Kovanica izražava ambiciju udruživanja: ekonomskih eksplanatornih modela uz ograničenja proistekla iz psiholoških istraživanja

Kako se ljudi zaista ponašaju?

Homo economicus

Uvek bira najbolju opciju, koja zadovoljava njegove preferencije

O preferencijama se zaključuje na osnovu izbora/ponašanja

Preferencije su racionalne i zadovoljavaju aksiome

Kompletnosti: preferencije postoje ili ne postoje, poredjenje je moguće, $A > B \vee A < B \vee A = B$

Tranzitivnosti: $A > B, B > C \rightarrow A > C$

Količine: “Više je uvek bolje“, $2A > A$

Zašto su netranzitivne preferencije nepoželjne?

Radije bih imala narandžu nego bananu. Radije bih imala bananu nego jabuku. Ali (neobično!), rađe bih imala jabuku nego narandžu.

$N > B > J > N$

Čemu me to izlaže:

Imam bananu

1 transakcija: Menjam bananu za narandžu i doplatim 30 din: $N > B$, -30din

2 transakcija: Menjam narandžu za jabuku i doplatim 30 din,

3 transakcija: Menjam jabuku za bananu i doplatim 30 din

Imam bananu i 90 din manje...

Tzv Money pump

Zašto su netranzitivne preferencije nepoželjne?

Cikličan obrazac izbora partnera, nikad povoljno poređenje:

x: inteligentan, prosečnog izgleda, imućan

y: inteligentan, veoma privlačan, siromašan

z: prosečno inteligentan, veoma privlačan, imućan

$x > y > z > x$

(Tversky, 1969)

Deskriptivni i normativni modeli

D: Ljudi biraju najbolju opciju u setu (maksimizacija očekivane dobiti)

N: Ljudi TREBA da biraju najbolju opciju u setu

Ako se ljudi u izborima ne rukovode teorijom racionalnog izbora (odstupaju od norme), korigujemo njihovo ponašanje ukazivanjem na najbolju opciju.

Merljiv model racionalnosti

(Elster, 2007)

Odstupanje od racionalnosti

Pristup heuristika i pristrasnosti

Pristup ekološke racionalnosti

Pristup heuristika i pristrasnosti

Princip:

Kreiraj situaciju izbora

Odredi normativno najbolju opciju

Identifikuj odstupanje od normi u izborima

Interpretiraj poreklo odstupanja (obično oslanjanje na prečice, heuristike u zaključivanju, funkcionalne u drugim situacijama)

Odstupanje od racionalnosti

Aleijev paradoks (Allais, 1953) – kršenje aksioma nezavisnosti

Put na Havaje

Sigurnih nedelju dana u standardnom aranžmanu ili 1% šanse za ništa, 10% šanse za luksuzniji aranžman, 89% šanse za standardni – Biraju 1

Opcijama oduzimamo i dodajemo istu vrednost, mogućnost sigurnog dobitka standardnog aranžmana i 89% šanse za ništa

11% standardni aranžman, 89% za ništa ili 10 % šanse za luksuzniji , 1% šanse za standardni, 89% za ništa – Biraju 2

A trebalo bi da budu neosetljivi

Odstupanje od racionalnosti (reprezentativnost)

Greška povezanih događaja (conjunction fallacy)

Linda – bankarka ili bankarka i ujedno feministkinja

Greška zanemarivanja bazične proporcije (base rate neglect fallacy)

Maša – učiteljica, bibliotekarka, advokatica?

Jedan od 100 vozača vozi u alkoholisanom stanju. Ako je neko pod uticajem alkohola, 95% šanse je da će sprava za očitavanje dati pozitivan rezultat. Međutim, postoji 5% šanse da će dati pozitivan rezultat ako neko nije pod uticajem alkohola.

Ako sprava očitava pozitivan rezultat, koje su šanse da je vozač pod uticajem alkohola?

Bazična proporcija (apriorna verovatnoća) 1/100

Empirijska proporcija 95/5

Verovatnoća $1/100 \times 95/5 = 95/500 = 0.19$ (19%) (Ili aproksimacijom 100/500, 1/5 ili 20%)

Odstupanje od racionalnosti (dostupnost)

Nejednako opažanje identičnih skupova

Demonstracija 1 Pamćenje fotografija

Demonstracija 2 – Množenje brojeva 1-10 – 10-1

Odstupanje od racionalnosti (usidranje)

Oslanjanje na irelevantne informacije iz okoline

Slučajnim izborom za vas je izvučen broj X/Y.

Broj afričkih država članica UN?

Zamislite da prolazite pored kuće sa kućnim brojem X/Y.

Udaljenost od Beča do Bratislave?

Odstupanje od racionalnosti

Popis promašaja teorije nije alternativna teorija!

(Camerer & Loewenstein, 2004)

Teorija dvostrukog procesiranja: pokušaj integracije rezultata

Ljudi biraju 100 g sladoleda u manjoj posudi, umesto 130 g u većoj

Ekološka racionalnost

Ljudsko rezonovanje je zadovoljavajuće – ako se proučava u okruženju u kome se inače odvija

Kritika istraživanja greške povezanih događaja.

Dvosmislenost termina VEROVATNIJE?

Grajsova konverzaciona pravila. Relevantnost.

Ako se ljudi upute da razmišljaju o verovatnoćama – Da li je povoljnije da se kladite da će klub A pobediti ili da će pobediti a da će na poluvremenu takođe voditi (koliko god da je sklon davanju golova)? Pristrasnost nestaje.

Ekološka racionalnost

Klasični ekonomski modeli – nisu deskriptivno adekvatni, ali u mnogim slučajevima NI NORMATIVNO!

Brzi & štedljivi heuristici (Fast & frugal heuristics)

Kriterijum uspešnosti: ne samo tačnost već i brzina i adekvatnost situaciji (da li je potrebno najbolje ili dovoljno dobro rešenje u okolnostima) – korespondencijski standardi

Ekološka racionalnost

Princip: kreiraj situaciju izbora

Kreiraj ekonomski racionalan algoritam odlučivanja

Kreiraj heuristički algoritam odlučivanja

Uporedi rešenja rukovodeći se korespodencijskim standardima

Take the best (TTB) vs Linearna regresija

Koji je grad veći? (Da li je glavni, ima li fudbalski klub, da li je univerzitetski grad...)

Linearna regresija: Biraj optimalan broj prediktora i na osnovu njihove apsolutne prediktivnosti i interkorelacije adekvatno ih ponderiši

TTB: Poređaj ključeve(prediktore) po valjanosti. Stani čim prvi prediktor diskriminiše

Primenljivost nalaza oba pristupa?

Ariely: Dizajn okruženja tako da prepoznaje ograničenja kognitivnog sistema

Fast & frugal heuristics: ABC škola (Gigerenzer et al)

TED PARTNERSSERIES

Presents

EG 2008 CONFERENCE

Fast & frugal

Čiji savet pri kupovini akcija poslušati? Laika ili stručnjaka?

U kom američkom gradu postoji fudbalski klub? Ko bolje zna, nemački ili američki studenti?

Da li pacijent treba hitno zbrinjavanje?

Drvo odlučivanja od tri koraka: Gornji pritisak viši od 150? Stariji od 62.5? Rad srca brži od 120?

Predikcija na osnovu 19 kriterijuma